

ABD Genelkurmay Başkanı, Afganistan'daki savaşı kazanamadıklarını, kaybetmeye başladıklarını söyledi.

ABD'nin Yeni Afganistan Stratejisi ve Türkiye'nin Durumu

The New Afghanistan Strategy of the US and Turkey's Status

E.Tümgeneral Armağan KULOĞLU
ORSAM Başkanışmanı

Abstract

Eight years after the US invaded Afghanistan, the Taliban and Al-Qaida threat began to severely make its presence felt not only in Afghanistan but also in Pakistan. Therefore the Pakistan army carried out a military operation to the South Waziristan, where the Taliban militants increased. The fact that the situation in Afghanistan included Pakistan as well, led to an increase of NATO's and the US's worries; the allied countries including Turkey started to worry about these developments. The Afghanistan issue, which even brings the questioning of NATO's future to the agenda, turned into a question that both NATO and the US gave importance to a large extent and that should be definitely solved. In this setting, how the US and NATO forces will react to the recent developments, and what kind of arrangements they will make started to be wondered. In this way, in the study that was prepared, first of all the prominent issues in the new strategy that the US designated will be stated. Then the expectations from Turkey and Turkey's possible reaction will be handled by evaluating the new strategy. The study will find an end with an overall assessment section.

Afganistan'da diğer ülkelerin askerleri tedirgin bir davranış biçimi sergilerken, Türk askeri Afgan halkının sevgisine ve güvenine muhatap olmakta, kahvehanede dahi oturup onlarla sohbet etmekte ve yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Giriş

ABD'nin Afganistan'ı işgal etmesinden sekiz yıl sonra Taliban ve El Kaide tehdidi sadece Afganistan'da değil, Pakistan'da da ciddi düzeylerde hissedilmeye başlanmıştır. Taliban, son aylarda Afganistan'da inisiyatifi ele geçirmiş, kuzey bölgelere doğru sızmış, Pakistan'daki El Kaide ve bağlantılı örgütlerle işbirliği yapmış ve Pakistan Talibanı ile birlikte gerçekleştirdikleri eylemlerle bölge gündemine damgasını vurmuştur. Bu nedenle Pakistan ordusu, Taliban militanlarının yoğunlaştığı Güney Veziristan'a bir askeri operasyon düzenlemiştir.¹ Afganistan'daki bu durum ve konunun Pakistan'ı da içine alması NATO ve ABD'nin kaygılarının artmasına neden olmuş, Türkiye dahil müttefik ülkeler de bu gelişmelerden endişe duymaya başlamıştır. NATO'nun geleceğinin dahi sorgulanmasını gündeme getiren Afganistan konusu, NATO'nun olduğu kadar ABD'nin de son derece önem verdiği ve mutlaka çözümlenmesi gereken bir mesele haline almıştır. Bu ortamda ABD ve NATO güçlerinin son gelişmelere nasıl tepkiler vereceği ve stratejilerinde ne gibi ayarlamalar yapacakları merak edilmeye başlanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Barack Obama, uzun süredir beklenen, ABD için bir noktada hayati öneme sahip Afganistan konusunda uygulamayı düşündüğü yeni stratejisini, 1 Aralık 2009 tarihinde West Point Askeri Akademisi'nde yaptığı konuşmada açıklamış ve müttefiklerini de bu stratejiye destek vermeye davet etmiştir.

ABD'nin Yeni Stratejisinden Önemli Noktalar

Obama'nın açıkladığı stratejiden önemli olduğu mütalaa edilen birkaç nokta aşağıdadır.

“Müttefiklerimizle birlikte, isyancı unsurları hedef alarak; kilit yerleşim merkezlerinde güvenlik sağlayarak; Afgan kuvvetlerini eğiterek; sorumluluğu Afgan ortağımızın muktadir ellerine bırakıp, aynı tehditleri göğüsleyen Pakistanlılarla ortaklığımızı arttırarak, güçlerimizi çoğaltacağız.”

“Taliban'ın Afgan hükümetini devirmesini ve Afganistan'ı, teröristlerin tekrar bizi veya müttefiklerimizi vurabilecekleri bir barınak haline getirmesini önleyeceğiz.”

“Pakistan'daki hedefimiz, El Kaide'nin yenilgiye uğratılmasını ve Pakistan'ın istikrara kavuşmasını sağlamak olacaktır.”

“Kuvvetleri Afganistan'da hızla konuşlandıracamız ve muharip birliklerimizi 2011 yazında geri çekmeye başlamak için gereken ortamı yaratmak amacıyla ilave kaynaklardan faydalanırken, o bölgedeki çıkarlarımızı korumak için de Afganistan ve Pakistan ile ortaklığımızı muhafaza edeceğiz.”

“Afganistan'da 30.000 ilave ABD askeri konuşlandırmaya karar verilmiştir. Bu birlikler, halen orada bulunan 68.000 Amerikan ve 39.000 diğer ülke ve ISAF askerleri ile birlikte önceden planlandığından daha süratle konuşlandırılacaktır. Böylelikle ayaklanmaları daha iyi önleyecek, ivmelerine sekte vuracak ve nüfus alanlarını daha

iyi güvenlik altına alacağız. Bütün bunlar, etkili bir Afgan Güvenlik Kuvveti oluşturup eğitmek ve onlarla ortaklık kurarak kapasitemizi arttırmakla gerçekleşecektir. Böylece daha çok sayıda Afgan'ın mücadeleye katılması sağlanacaktır. Bu tür bir ortaklığı gerçekleştirmeye çalışarak sorumluluğu Afganlara devredebilir ve askerlerimizi 2011 yazında geri çekmeye başlayabiliriz.”

“Takviye kuvvet düzeyini önümüzdeki 18 ay boyunca muhafaza edeceğiz. Bu süre zarfında gelişmemizi düzenli olarak ölçeceğiz. Temmuz 2011 başında, başta gelen güvenlik sorumluluklarını Afganlar'a bırakarak askeri kuvvetlerimizi Afganistan'dan geri çekmeye başlayacağız. Afganistan Güvenlik Kuvvetleri, kendi ülkelerinin güvenliği konusunda sorumluluğu yüklendikçe, bu çabalarını sürdürebilmeleri için danışmanlığa ve yardıma devam edeceğiz. Onların güvenliği adına işbirliğimizi sürdüreceğiz.”

“Önümüzdeki günler ve haftalarda, asker eğitimi ve kaynak konusunda müttefiklerin yapacağı ilave katkılar üzerinde görüşmeler yapacağız. Burada söz konusu olan, Londra, Madrid, Paris, Berlin, Prag ve New York'un güvenliği, yani daha geniş boyutuyla toplu güvenliğimizdir.”

“Politik stratejimizin temel unsurlarından biri de, silahlarını bırakarak politik sürece katılan ve El Kaide'yi reddeden Taliban'ın yeniden kazanılması için Afganların liderliğinde yapılan çalışmaları desteklemek olacaktır.”

“Pakistan'la ortaklığımızın, Afganistan'daki faaliyetlerimizle ayrılmaz bir ilişkisi vardır. Ülkemizde güvenliğin sağlanması için Afganistan-Pakistan sınırının her iki tarafında etkili olacak bir stratejiye ihtiyacımız var. Bu konuda hareketsizlik çok daha pahalıya mal olur.”²

Yeni Stratejinin Değerlendirilmesi

Açıklanan yeni stratejiye göre öncelikle; Afgan Hükümetinin istikrarlı bir duruma getirilmesi, Afgan Güvenlik Güçleri'nin savaşı tek başına üstlenecek kapasiteye ulaştırılması ve asker takviyesi söz konusudur. Stratejinin diğer unsur-

larında ise, gelişecek güvenlik durumuna göre Afganistan'da yolsuzlukla mücadele, tarım gibi önemli alanlarda destek ve sosyal hizmetlerin tesisine ilişkin halkın ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik hususlar bulunmaktadır. Stratejide, Pakistan ile etkili bir ortaklık kurulması konusu da yer almaktadır.

Bu strateji içinde en önemli husus, Afgan Güvenlik Güçlerinin kapasitesinin artırılması konusudur. Bu durum, Afganistan'daki mücadelenin sona ermeyeceğini, devam edeceğini ifade eden bir yaklaşımdır. ABD'nin, mücadelenin devam edebilmesi için Afgan Güvenlik Güçlerinin yeterli seviyeye yükseltilmesine, mücadele ortamının onun mücadele edebileceği seviyeye düşürülebilmesi için Taliban'ın direncinin belirli bir ölçüde kırılmasına, direncin kırılması için de daha fazla asker ve güçle belirli bir süre mücadelenin şiddetlendirilmesine ihtiyaç duyduğunu değerlendirmek mümkündür. Bu nedenle ABD'nin, açıkladığı stratejiye paralel olarak, takviye olarak gidecek miktar da dahil olmak üzere, asker seviyesi istenen düzeye ulaştıktan, direniş en azından kontrol edilebilir ve Afgan Güvenlik Güçlerinin mücadele edebileceği bir seviyeye gerilemesinden sonra Afganistan'dan asker çekmeye başlanacağı düşünülmektedir. Bu sürenin de 18 ay olacağı hesaplanmaktadır. Takviyenin 2010 başından itibaren 6 ay içinde tamamlanacağı ve organize olacağı, bu hesaba göre çekilmenin de 2011 sonlarından itibaren gerçekleşeceği kıymetlendirilmiştir. Irak'tan 2011 sonuna kadar ABD askerinin çekilmesinin tamamlanmasından sonra, 2011 sonlarından itibaren Afganistan'daki askeri gücün geri çekilmesinin, Kasım 2012'de ABD'de yapılacak başkanlık seçimine bir yatırım olabileceğini de dikkate almakta fayda görülmektedir.

Afganistan'da halen 70.00'e yakını ABD askeri olmak üzere 110.000'e yakın müttefik askeri bulunmaktadır. Afganistan'daki NATO ve ABD Kuvvetleri Komutanı, yeni stratejinin uygulanabilmesi için bu sayının 40.000 arttırılarak 150.000'e çıkarılmasını teklif etmiştir. Bu nedenle Obama, Afganistan'a 30.000 yeni ABD askerinin gönderileceğini ve müttefiklerin de buna destek verme-

sini talep etmiştir. NATO Genel Sekreteri de bu çerçevede müttefiklerin 7.000'den fazla askerle bu çağrıya cevap vereceğini değerlendirdiğini ifade etmiştir.

Bu hesaplamaların yapılmasında NATO'da bir kuvvet ihtiyacı çalışması olduğu yönünde belirsizlik bulunmaktadır. Güç mukayesesi, çatışmada uygulanacak yeni strateji, taktik ve tekniklerin ne dereceye kadar incelendiği ve tespit edildiğine dair şüpheler vardır. Hangi duruma gelindiğinde, diğer bir deyimle mücadeledeki başarı ne seviyede olduğunda ne kadar kuvvet çekileceğine yönelik değerlendirmelerin yapıldığı ve bu konuda bir strateji belirlenip belirlenmediği bilinmemektedir.

Yeni Stratejide Türkiye'den Beklentiler ve Türkiye'nin Muhtemel Tepkisi

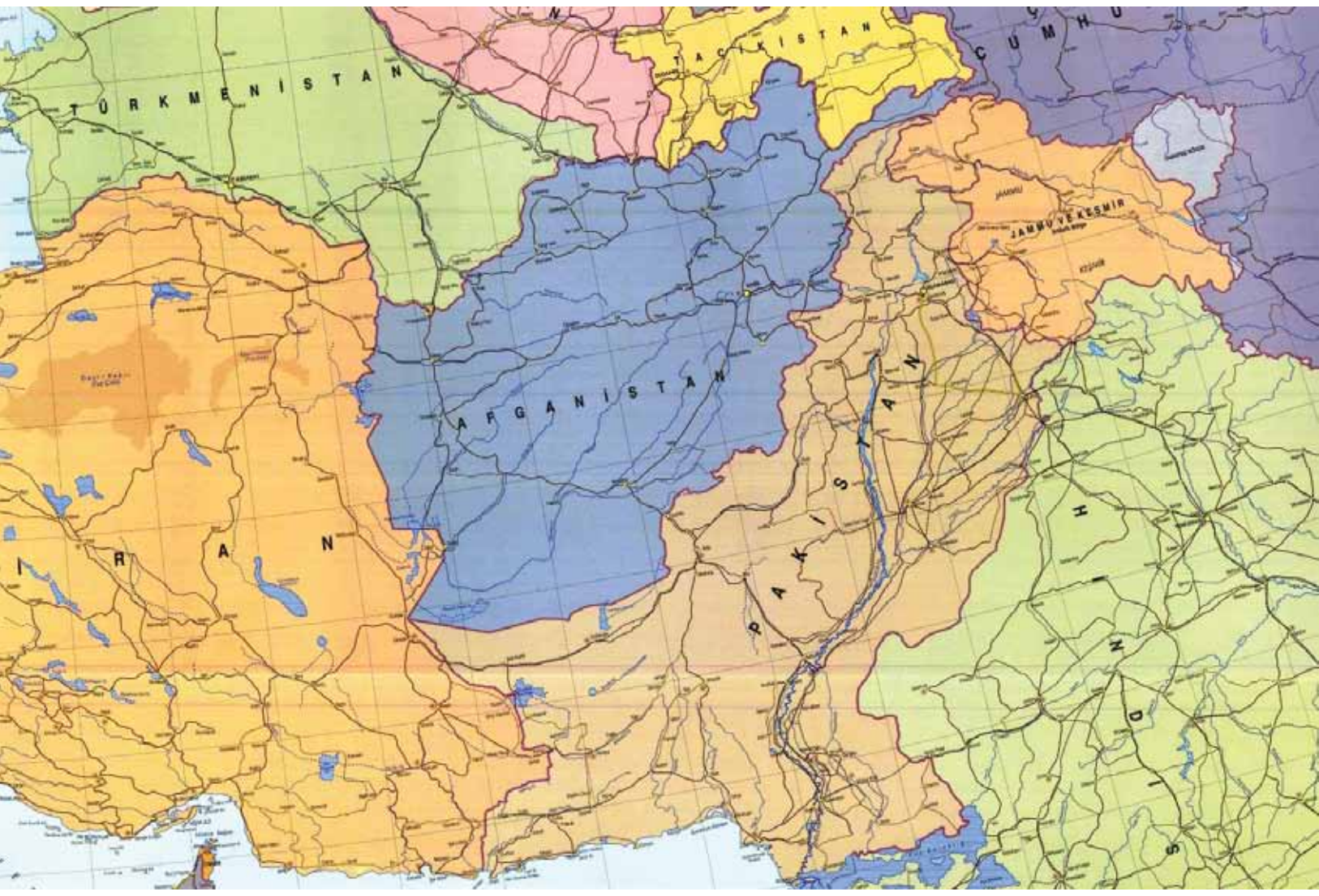
Açıklanan bu yeni stratejiye göre, Türkiye'den de Afganistan'a daha fazla destek vermesi, muharebeye fiilen katılacak asker göndermesi, Kabil Bölge Komutanlığı'nda görev icra eden birliklerimizin faaliyet sahasının güneye doğru genişletilmesi ve çarpışma konusunda konan tehditlerin esnetilmesi talep edilmektedir. Aslında bu istekler yeni olmayıp, uzun süreden beri devam eden taleplerdir. Ancak bugüne kadar bu kadar net ve açık bir şekilde ortaya konmamıştır. Diğer taraftan NATO'nun ISAF Harekât Planlarında, terörizm ve uyuşturucu ile mücadele planları bulunmamaktadır. Terörle mücadele Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) "Sürekli Özgürlük Harekatı" anlamına gelen "Operation Enduring Freedom" kapsamında yapılmaktadır. Bu konudaki BMGK kararlarının daha belirgin hale getirilmesinde de yarar görülmektedir.

Türkiye Afganistan'a olan desteğini başlangıçtan itibaren vermiş ve imkânları ölçüsünde bunu gittikçe de arttırmıştır. ISAF'ın komutasını 2003 ve 2005 yıllarında iki defa deruhte etmiştir. ISAF'ın Kabil bölgesinin komutasını ikinci defa üstlenmiş ve devam ettirmektedir. Kabil bölgesinin güvenliğini sağlamaktadır. Çok yüksek oranda altyapı desteğinde bulunmaktadır. Lojistik ve istihkâm desteği sağlamakta ve 3 tim ile askeri eğitim faa-

liyetine devam etmektedir. 800 kadar olan asker sayısını, Kabil Bölge Komutanlığı'nı ikinci kez devralmakla birlikte 900'den fazla arttırarak 1750 kişinin üzerine çıkarmıştır. 3 adet UH-60 helikopteri dahi tahsis etmiştir. Askeri akademinin kuruluş ve organizasyonunu üstlenmiştir. Askeri Lise ve Harp Okulu'nda danışman ve eğitimler görevlendirilmiş olup, bu görevler devam etmektedir. Eğitim tim sayısını da 4'e çıkarmıştır. Sağlık tesislerini onarmış ve bir kısmının işletilmesini üstlenmiştir. 27 ilk ve ortaokulun bir kısmı yeniden inşa edilmiş, bir kısmı onarılmış, eğitim ve malzeme desteği sağlanmıştır. Bu kapsamda 38.000 öğrenciye öğrenim imkânı sunulmuştur. Kız çocukları için bir lise, kadın gelişim merkezi inşası, eğitim, güvenlik, tarım ve sağlık alanındaki çalışmalar ile diğer destek faaliyetleri devam etmektedir.³ Ancak bugüne kadar, Milli Güvenlik Kurulu'nda alınan tavsiye kararları ile de uyumlu olarak, desteği gittikçe arttırmasına karşılık, operasyon bölgesinde asker kullanılmasını benimsememiştir.

Türkiye'nin, yeni açıklanan strateji çerçevesindeki çağrıya, operasyona fiilen katılacak asker göndermesi ve buna paralel görev sahası ve tanımında esneklik yapması hariç, olumlu cevap verebileceği değerlendirilmektedir. Stratejide önemli olan konuların başında Afgan Güvenlik Güçlerinin kapasitesinin arttırılması olduğuna göre, halen bu yönde devam ettirdiği katkısını çoğaltarak, Afgan Ordusu'nun eğitim ve organizasyonuna daha fazla katılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ekonomik katkısını, altyapı çalışmalarını, lojistik ve istihkâm desteğini arttırabileceği yönünde bir yaklaşımda bulunabileceği de beklenmektedir. Bu maksatla daha fazla asker ve diğer personeli görevlendirmesi ve göndermesi de mümkündür. Ancak Taliban ile doğrudan bir çatışmaya girecek takviye ve yaklaşımlardan uzak duracağı, bugüne kadar olduğu gibi bu konuya bundan sonra da aynı hassasiyeti göstereceği değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin bu şekilde davranışta bulunmasının beklenmesinin sebebi, Afganistan ve onun halkı ile olan olumlu ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Gerek Türk Milleti, gerekse Afgan halkı bir-

Afganistan-Pakistan sınırının coğrafi yapısı bu bölgenin kontrol edilmesini imkansız kılıyor.

birlerine karşı sempati, sevgi ve güven duyguları içinde olmuştur. Bu durum özellikle Türkiye'nin kurtuluş savaşı döneminde güçlenmiş ve bugüne kadar devam etmiştir. Atatürk'ün o zamanki sıkışık dönemde dahi Afganistan'a olan ilgisi ve onlara olan yardımı önemsenerek bir davranıştır. Afganistan'da diğer ülkelerin askerleri tedirgin bir davranış biçimi sergilerken, Türk askeri Afgan halkının sevgisine ve güvenine muhatap olmakta, kahvehanede dahi oturup onlarla sohbet etmekte ve yardımcı olmaya çalışmaktadır. Taliban'ın da Afgan halkının bir parçası olduğu unutulmamalıdır. Ona karşı yürütülecek fiili bir mücadelenin, Türkiye'nin Afgan halkı nezdindeki sempatisini ve güven duygusunu yok edebileceği dikkate alınmalıdır. Bunu, Müslümanlarla yapılacak mücadelenin olumsuz etkileri olarak değil, Afgan halkının bir bölümü ile yapılacak mücadelenin olumsuz etkileri olarak nitelendirmek daha doğru olacaktır. Aksi taktirde Afganistan'daki çatışmanın, bir Müslüman-Hıristiyan

çatışması şeklinde algılanmasına sebep olunur.

Yukarıda açıklanan sebebe ilave olarak, Türkiye'nin PKK terörü ile mücadelesine fiili katkıda bulunmayan ABD ve NATO'nun, Türk askerinin operasyona fiilen katılması yönündeki beklentisini, bu konuyu da vurgulayarak kabul etmemenin de anlamlı bir davranış biçimi olacağı kıymetlendirilmektedir.

Afganistan'daki Müttefik Kuvvetleri

Afganistan'da halen görev yapan askerlerden ABD dışındaki bazılarının mevcutları ülkelere göre aşağıdadır.⁴

İngiltere : 9.000
Almanya : 4.365
Fransa : 3.095
Kanada : 2.830
İtalya : 2.795
Hollanda : 2.160

Polonya : 1.910
Türkiye : 1.750
Avustralya : 1.350
İspanya : 1.000
Romanya : 990
Danimarka : 700
Çek Cumhuriyeti : 690
Belçika : 530
Norveç : 480
Bulgaristan : 460
Bosna : 460
İsveç : 430

Müttefik ülkelerden bazılarının yeni katkılar için niyet beyan ettikleri miktarlar; İngiltere-500, İtalya-1000, Gürcistan-900, Polonya-600, Slovakya-250, Portekiz-150, Arnavutluk-85, Makedonya-80 olarak belirlenmiştir.⁵ Ayrıca daha küçük ülkelerin de küçük katkılar yapmayı düşündükleri tespit edilmiştir. Bu kadar parçalı bir gücün organizasyon içinde yer almasının, görevlendirilmesinin, emir komutada yaratacağı güçlüğü ve motivasyonunun zorlukları dikkate alındığında, müttefiklerin başarı şansının oldukça zor olduğu da görülmektedir. Diğer taraftan ABD Genelkurmay Başkanı, Afganistan'daki savaşı kazanamadıklarını, kaybetmeye başladıklarını, kaybettikçe direnişçilerin moral kazandığını bu nedenle ilave askere ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca takviye sağlandığı takdirde savaşın 18-24 ay gibi bir sürede kazanılacağını, ancak bu dönemde çok asker kaybı yaşanacağı uyarısını da yapmıştır.⁶ Obama'nın açıkladığı yeni stratejide, Afganistan'daki NATO ve ABD Kuvvetleri Komutanı'nın tespit ve taleplerinin yanında, ABD Genelkurmay Başkanı'nın bu ifadelerin de etkisinin olduğu şüphesizdir.

Pakistan'ın Durumu

Afganistan'ın güvenliği kapsamında Pakistan'ın durumu de gittikçe önem kazanmaktadır. Aslında güvenliği, bölge coğrafyasındaki güvenlik olarak ele almakta yarar bulunmaktadır. Taliban Pakistan'da da etkisini sürdürmektedir. Hatta Pakistan'ın kuzey bölgesinde şeriat kanunlarını geçerli olması yönünde Pakistan Meclisi'nde karar çıkmasına neden olabilecek kadar da ülke üzerinde etkinlik yaratmıştır. Pakistan'ın istikrarı hem ülke hem de bölge güvenliği açısından önem arz etmektedir. Afganistan-Pakistan sınırının geçirgenliği, Taliban'ın her iki bölgede de faaliyet göstermesine imkân yaratmaktadır. Ayrıca Pakistan'ın nükleer silaha sahip bir ülke olması ve nükleer kabiliyetin devlet kontrolünde kalmasına özen gösterilmesi de dikkate değer bir konu olarak görülmektedir. ABD'nin konunun ciddiyetine vakıf olduğu da, Obama'nın açıkladığı yeni Afganistan Stratejisinde Pakistan'a da yer vermesinden ve Pakistan ile etkili bir ortaklık kurulmasına değinmesinden anlaşılmaktadır.

Sonuç

Türkiye'nin Afganistan'ın yanında Pakistan'ın da güvenlik ve istikrarına destek vermesi, yardımcı olması söz konusudur. Gerek Afganistan, gerekse Pakistan'ın istikrara kavuşması yönünde yapılacak olan ekonomik, lojistik, altyapı ve diğer istihkâm desteği ile eğitim ve organizasyon konusunda yapılacak katkılar, Türkiye'nin gelenekleri ve bu ülkelerle olan dostluk, kardeşlik ve güven duygularının bir sonucudur. Terörle mücadele konusunda Pakistan'ın ihtiyacı olan eğitim desteğinin de bu çerçevede düşünülmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Türkiye-Pakistan-Afganistan arasında en üst düzeyde oluşturulan istişare mekanizmasının devam ettirilmesi ve etkinliğinin artırılmasında fayda görülmektedir.

DİPNOTLAR

- 1 Sercan Doğan, Obama'nın Afganistan Stratejisi, ORSAM web sitesi, 05 Aralık 2009.
- 2 Beyaz Saray Basın Sekreterliği, Gerçekler: Afganistan ve Pakistan'ın geleceğine bakış, 01 Aralık 2009.
- 3 <http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye'de, 31 Ekim 2009
- 4 BBC Türkçe Haberler, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.
- 5 a.g.e
- 6 Mustafa Karakuş, Hurriyet.com.tr, 08 Aralık 2009.